

AZ INTÉZMÉNYEK ALÁRENDELTEK EGYSÉGEINEK HELYESÍRÁSI KÉRDÉSEI

Dr. Ludányi Zsófia

Nyelvtudományi Kutatóközpont

Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Intézet

A Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi közönségszolgálatához gyakran fordulnak a levélírók azzal a kérdéssel, hogy egy adott intézmény alárendelt egységeit hogyan kell a szabályoknak megfelelően leírni. Az egyik kérdező például azt szeretne volna tudni, hogy az egyetemi intézetek, tanszékek nevének írásmódja mondaton belül mikor írandó kisbetűvel, illetve nagybetűvel. Például: *Két évig a PTE ÁOK Anatómiai Intézetében dolgozott. Két évig a pécsi gyógyszer-tanszéken dolgozott.*

Az akadémiai helyesírási szabályzat (AkH.¹²) az intézménynevek írásmódjának alapszabályait a 186–187. pontjában fogalmazza meg. Az alapszabály szerint a több szóból álló intézménynevek terjedelmét, a név kezdetét és végét az alkotóelemek nagy kezdőbetűs írása jelzi, a névelők és az és kötőszó azonban mindig kis kezdőbetűsek. Ami pedig az egy intézményhez tartozó alárendelt intézmények nevének írásmódját illeti, az AkH.¹² 189. pontja szerint azokat a főintézményéhez hasonlóan kell írni, tehát minden különírt egységet nagy kezdőbetűvel (kivéve az és kötőszót és a névelőt): *Általános Orvostudományi Kar* (a *Pécsi Tudományegyetemé*). Az intézményeken belül további (nagyobb) szervezeti egységek (pl. intézetek, tanszékek, kutatócsoportok) különít-

hetők el, amelyek írásmódjával kapcsolatban a helyesírási szabályzat a következő iránymutatást adja: az alegységek abban az esetben írandók intézménynévszerűen, ha egyediségük érzékeltetésére szükség van, például: *a Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya (az MTA testülete), Járványtani és Mikrobiológiai Tanszék (egyetemi tanszék)* [AkH. 189. b)].

Hiába a szabályzat iránymutatása, a gyakorlatban – a nyelvi közönségszolgálathoz érkező visszajelzések alapján – bizonyos esetekben mégsem olyan egyszerű eldönteni a kisbetű-nagybetű kérdését. Ennek az az oka, hogy az intézményi alegységek helyes rögzítéséhez nem nyelvi háttértudásra van szükség: az adott intézmény szervezeti felépítésének alapos ismeretére (Laczkó–Mártonfi 2004: 219; Laczkó 2007: 101–102).

Nézzünk meg egy konkrét példát. A *Nyelvtudományi Kutatóközpont* egyik intézetében, a *Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Intézetben* működik a nyelvi közönségszolgálatot működtető *Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoport*. Vagy inkább a *nyelvhasználati és nyelvi tanácsadási kutatócsoport*? Esetleg (kompromisszumos megoldásként) a *Nyelvhasználati és nyelvi tanácsadási kutatócsoport*? A szóban forgó intézmény gyakorlatában a különféle kutatócsoportok nevének írásmód-

ja meglehetősen vegyes képet mutat. A szabályzat 189. b) pontja értelmében a (kutató) csoport mint intézményi alegység nevét csak akkor lenne szükséges intézménynévszerűen (minden tagot nagy kezdőbetűvel) írni, ha az egyediség érzékeltetésére szükség van. Márpedig nem tűnik valószínűnek, hogy létezik az országban vagy határon túl legalább még egy nyelvhasználati és nyelvi tanácsadási kutatócsoport, vagyis a jelen esetben tulajdonképpen nem lenne szükséges az egyediség érzékeltetése a nagy kezdőbetűs, intézménynévszerű írásmóddal. Az úzus inkább a kutatócsoportok nagy kezdőbetűs írása felé hajlik, de a másik két változat is jelen van az írásgyakorlatban, sokszor még egy intézményen belül sem egységes az alegységek írásmódja. „A mai hivatalos írásgyakorlatban pedig azért nehéz igazságot tenni – írja Zimányi Árpád (2007: 165), mert az osztályok mellé fölzárkóztak a csoportok, amelyek magukat legalább annyira fontosnak tartják, mint az osztályok, és így megkövetelik a nagybetűs formát saját részükre is.”

Az egyetemi tanszékek helyesírására kevésbé jellemző ez a bizonytalanság, az írásgyakorlat – különösen ha a fölérendelt intézményi egység (intézet, kar) hivatalos neve is szerepel – az intézménynévi (nagy kezdőbetűs) írásmódot alkalmazza, összhangban az AkH. 189. b) pontjának példájával. E szabálypont azonban, ahogy korábban említettük, csak az egyediség

érezkeltetése szükségességének esetében javasolja az intézménynévszerű helyesírást.

A fentiek alapján tehát a cikk elején szereplő mindkét példa írásmódja elfogadható. A *Két évig a pécsi gyógyszertani tanszéken dolgozott* mondatban az is a kisbetűs írást erősíti, hogy nem a tanszék hivatalos, teljes neve szerepel, hanem egy körülírásos forma, az ilyen megnevezéseket pedig – hiába alkalmasak a szervezeti egység azonosítására – nem szükséges nagybetűvel írni.

Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy ebben a kérdésben a helyesírási szabályzat meglehetősen tág teret ad az egyéni értelmezéseknek, vagyis hogy mennyire van szükség az intézményi alegység egyediségének érzékeltetésére, a tulajdonnévi jelleg kiemelésére, azt a nyelvhasználó szándéka dönti el. ■

IRODALOM

1. AkH.12 = Magyar Tudományos Akadémia 2015. A magyar helyesírás szabályai. Tizenkettedik kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest.
2. Laczkó Krisztina 2007. Kisbetűk és nagybetűk. In: Bozsik Gabriella – Eőry Vilma – V. Raisz Rózsa (szerk.): Hagyomány és újítás a helyesírásban. Válogatás a Nagy J. Béla országos helyesírási verseny kötetének anyagaiból. Líceum Kiadó. Eger. 95-104.
3. Zimányi Árpád 2007. Nagybetűsítések mai írásgyakorlatunkban. In: Bozsik Gabriella – Eőry Vilma – V. Raisz Rózsa (szerk.): Hagyomány és újítás a helyesírásban. Válogatás a Nagy J. Béla országos helyesírási verseny kötetének anyagaiból. Líceum Kiadó. Eger. 161-177.